

A CSÜTÖRTÖKI ISKOLA

Krizsán András
HOMÁLYBOGOZÓK

Faluszeminárium a MÉSZ székházban

Ha településeink felét-harmadát kitevő aprófalvak megállíthatatlannak tűnő elöregedését, elszegényedését, elmaradottságát tekintjük, joggal kérdezhetjük: Milyen jövő vár a magyar vidékre? Kell-e földműves a faluban? Milyen fétisek és tabuk állnak a fenntartható agrárpolitika útjában? Kell-e falu a tájba? Kell-e iskola, vasút, postahivatal a falusiaknak? Kell-e a magyar agrárium Európának?

Ezekkel a kérdésekkel indította először útjára Kemény Bertalan a Falufejlesztési Társaság megalapítója a Gilde Sörözőben a CSÜTÖRTÖKI ISKOLA néven ismertté vált faluszemináriumot. Már az első pillanattól fogva parázs hangulatú viták és beszélgetések alakultak ki a vendéglői asztal körül, amit finom iróniával Berci bácsi *homálybogozásnak* nevezett, amivel a túl komolynak látszó *kiút-keresés* pátoszát próbálta enyhíteni. Egymást kérdezve, feelve próbáltunk a helyes válaszokhoz eljutni, a falvak boldogulásához receptet találni, de főképp a valós helyzettel szembenézni.

Nagy változást jelentett, mikor Krizsán András építész 2006-ban átvette a prog-

ramok szervezését és kurátora lett a Csütörtöki Iskolának. Reischl Gábor, akkori MÉSZ elnök javaslatára a helyszínt az Ötpacsirta utcai székházba helyeztük át, ahol a nagyszámú lelkes hallgatóság havonta bizonyítja, hogy a programsozrozat mára már igazi civil akadémia. A Csütörtöki Iskolán elhangzott előadások, beszélgetések olyan alkalmak, ahol az értelmes beszéd, az igényes közgondolkodás módszerével keressük az okokat, magyarázatokat egy-egy témakörön belül. Mindenekelőtt a mai magyar valóságról, az intézményi, szellemi, és gazdasági támogatottság nélkül magukra maradt térségek életben maradásának lehetőségeiről, a falvak önfenntartó képességének növeléséről.

Mert több szempontból is szükséges és indokolt a találkozás, az együttgondolkodás a perifériára szorult falvak és tanyák sanyarú sorsát, kiszolgáltatottságát, társadalmi leszakadását látva, ahol iszonyatosan felgyorsult és egyre több társadalmi csoportot ránt magával a szegénység, a kilátástalanság. Ma már a lakosság közel egyharmada él a létminimum alatt. A legnagyobb nyomor az ország legelmaradottabb régióinak kis falvaiban tapasztalható. Ha egy faluban megszűnik a vonatközlekedés, bezárják a postákat, iskolákat, nincsenek munkahelyek, a fiatalok mind elköltöznek, az idősek pedig ott maradnak egyedül a nyomorúságos nyugdíjukkal. Falvaink népessége az elmúlt 50 esztendő alatt a felére-negyedére csökkent. A munkaképes korú lakosság és az iskoláskorú gyerekek száma nem ritkán a tizedére-husadára zsugorodott. Aki tud, menekül. De mi lesz a kisfalvakban meglévő, nem csekély nemzeti vagyonnal, műszaki infrastruktúrával, értékes emberi környezettel, az ez idáig mindig megújuló falvainkkal? Modern társadalmunkban a szülőföldhöz kötődés szerepe folyamatosan csökken és a mai

ember számára a hely, a táj elveszítette a semmi mással fel nem cserélhető, konkrét valóságát. Nem jelent mást, mint egy érdekes idegenforgalmi látnivalót vagy még inkább egy kizsákmányolásra alkalmas területet, amely a gazdasági érdekeknek alárendelve tetőszólegesen mérhető, szabható, függetlenül a hely sajátosságaitól. Vannak települések, ahol a falubeli idősök már a temetőbe sem tudnak kimenni, mert a körülötte levő területet felvásárolták, körbekerítették és az egyetlen oda vezető utat lezárták. A szülőföld azonban az ott élőknek nemcsak munkahely és tulajdon, hanem megélhetés és élet.

Ma, amikor eltűnik a hagyományos falusi életforma, megszűnnek a faluközösségek, nő az elidegenedés, egymás ellen fordul az a fajta erő, ami egyébként közös együttműködésben kellene hogy megnyilvánuljon. Elfelejtjük, hogy a legfőbb érték az ember. De nem kizárólag maga az ember, hanem annak a hármasszintje, az egyén, a család és a közösség: a teljes ember! Ezért fontos, hogy saját életkilátásunk és életminőségünk érdekében higgyünk közösségeinkben, szilárd erkölcsi értékeinkben, abban, hogy milyen kiemelt fontossága van a bizalomnak, a családnak és a társas kapcsolatoknak. Ez a bizalom kell, hogy fokozott felelősséggé váljon napjainkban, amikor az egész emberiség léte kerül veszélybe. Amikor egyre hatásosabb technikával alakítjuk át bolygónkat, és a teljes globális bioszféra minket is éltető működése kerül veszélybe. Mert ahogy Vida Gábor professzor egyik Csütörtöki Iskolai előadásán összegezte: „Tévedés ne essék, nem a Föld vagy a bioszféra megmentése a cél. Feltehetőleg mindkettő túlélne egy efféle katasztrófát. A tét csupán az emberiség.”

A Falufejlesztési Társaság Csütörtöki Iskolájának előadói és résztvevői ezt a közös felelősséget érzik át. Ez a maga-

tartás segít bennünket abban, hogy elkezdjünk figyelni egymásra, és nem csupán arra, hogy mi történik a saját fejünkben. Amikor mindenki érzékeny a másik rezdülésére, és sikerül következetesen együtt beszélgetnünk, gondolkodnunk. Amikor kialakulhat a dialógusnak és a közös tudatosságnak az az élménye, hogy közös problémáinkból van kiút. Amikor mindnyájan félbeszakítjuk egyéni ambícióink megvalósítását, megkérdőjelezzük és megvizsgáljuk korábbi feltételezéseinket. Amikor mindnyájan a tudatosságnak ugyanabban az állapotában kerülünk, amikor a védekezés, a vélemények és nézeteltérések egész szerkezete omlik össze és hirtelen átváltozik a barátság, a részvétel és az együttgondolkodás egységévé.

Az *Országépítő* folyóirat most induló rovata ezeknek a beszélgetéseknek a szerkesztett változataiból indít sorozatot, megidézve a Csütörtöki Iskolák homálybogarozásainak hangulatát, ahol Kemény Bertalan szellemiségét őrizve, megpróbáljuk visszaadni a kocsmai beszélgetések, a családi összejövetelek, a közügyek félelem nélküli megvitatásának, az egymást megismerő, lélektől lélekig jutó meghitt beszélgetések becsületét.

Programsorozatunkat az Építész Továbbképző Kht. a szabadon választott akkreditált rendezvény kategóriába sorolta. A Falufejlesztési Társaság és a Magyar Építőművész Szövetség CSÜTÖRTÖKI ISKOLA közös programsorozatán eddig elhangzott előadások és beszélgetések:

2006 tavaszi félév • 03. 09. **Dr. Reischl Gábor:** *Tanulva tanítani* • 04. 13. **Puskás Ferenc:** *Uszkai kísérlet* • 05. 11. **Somogyi Győző:** *Az értelmiség kivonulása* • 06. 08. **Zaja Péter:** *Falusi iskolák*

2006 őszi félév • 09. 14. **Andrásfalvy Bertalan:** *A hagyomány, mint éltető erő* • 10. 12. *A Terror Háza története: 1956 aktualitása* • 11. 09. **Bogár László:** *Lokális és globális* • 12. 07. **László Tamás:** *Ünnepeink visszafoglalása*

2007 tavaszi félév • 02. 01. **Lányi András/Miklóssy Endre:** *Helyi demokrácia* • 03. 01. **Kemény Bertalan/Miklóssy Endre:** *Szolidaritás* • 04. 12. **Ertsey Attila:** *Ökoházak* • 05. 10. **Tanka Endre:** *A magyar föld-birtokpolitika zsákutcája*

2007 őszi félév • 09. 13. **Ónodi Gábor:** *Alföldi tanyák* • 10. 18. **Dr. Szaló Péter:** *Vidékfejlesztés* • 11. 08. **Laposa József:** *Hegyközségek* • 2. 13. **Meggyesi Tamás:** *Szakrális terek*

2008 tavaszi félév • 02. 07. **Medgyasszay Péter/Novák Erzsébet:** *Vályogházak* • 03. 06. **Ángyán József:** *Környezetgazdálkodás* • 04. 03. **Choly Daróczy József:** *„Csontfémek közt”* • 05. 15. **Sisa Béla:** *Népi építészeti emlékeink*

2008 őszi félév • 11. 11. **Grátz Antal:** *Élőnépi építész* • 10. 09. **Sebestyén József:** *Épített örökségünk védelme* • 11. 13. **Molnár V. József:** *Házépítés a régiségben* • 12. 11. **Janikovics Marcell:** *Szimbolikus gondolkodás*

2009 tavaszi félév • 01. 29. **Csányi Vilmos:** *Az emberi viselkedés az evolúció* • 03. 26. **Molnár V. József:** *Az emberélet szentsége* • 04. 23. **Düll Andrea:** *Ember az infrastruktúrában* • 05. 21. **Kopp Mária:** *A magyar népszerűség életminősége*

2009 őszi félév • 09. 24. **Dr. Csatári Bálint:** *Tények és víziók* • 10. 22. **Molnár V. József:** *Kerek Isten fája* • 11. 19. **Borsos Balázs:** *A magyar népi kultúra területi tagolódása* • 12. 17. **Pataky Emőke:** *Őrzésmódok*

2010 tavaszi félév • 02. 04. **Szabó Gellért:** *Faluközösségek* • 03. 18. **Dr. Vida Gábor:** *A fenntarthatósági dilemma* • 04. 15. **Hegedűs Zsuzsa:** *Merre tovább Magyarországon* • 05. 06. **Hetesi Zsolt:** *A felélt jövő*

Dr. Kopp Mária A MAGYAR NÉP ÉLETMINŐSÉGE

Dr. Kopp Máriaól sokan tudják, hogy őt az ember, az ember személyisége érdekli. Orvosként és pszichológusként dolgozott hosszú ideig a Pszichiátriai Klinikán, míg 1993-ban megalapította a SOTE Magatartástudományi Intézetét, ami az orvostanhallgatóknak orvosi szociológiát, kommunikációt, orvosi antropológiát, orvosi pszichológiát, bioetikát és pszichosomatikus orvoslást oktat. Ez teljesen új intézet, amelynek létrejöttét szinte a hallgatók harcolták ki, amikor a politikai változások idején a hallgatók harmada tagja volt az Egyetemi Tanácsnak és megszavaztatták, hogy ez az intézet létrejöhessen. Az intézet, amelynek alakulásától tudományos igazgatóhelyettese, rengeteg munkát jelent számára, többek között a pánikbetegség kognitív viselkedésterápiáját is itt vezették be, másodikként a világon. Most, amikor az Európai Unióban egyre komolyabb összegeket kívánnak szánni a lelki egészség fejlesztésére, régiókból őt kértek fel, hogy a politikusoknak tömören írja le, hogy mi a legfontosabb tennivaló ezen a téren. Beszélgetésünk talán hozzájárul ahhoz, hogy világosabban lássuk az épített környezet szerepét a lelki egészség szempontjából.

Sokat gondolkodtam, hogy vajon mi köze a pszichológiának, a társadalmi kutatásoknak az építészetnek. Az építészek között nagyon sokan nyitottak a közügyekre, a társadalom problémáira, így az ember és az emberi közösségekkel kapcsolatos, vizsgálatokra, ismeretekre is. De azért szeretném megnyugtatni, hogy a jelenlévők között nem mindenki építész vagy településtervező. A Csütörtöki Iskolánkon bárki részt vehet, aki a társadalom, a vidék problémái iránt érdeklődik.

Pedig a pályám kezdetén induló két vizsgálatom is nagyon szorosan kapcsolódik az építészetnek, az épített